

**ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО
ЗРОСТАННЯ: СВІТОВИЙ ДОСВІД І УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ**
*(відгук на монографію «Цифровізація економіки України: трансформаційний
потенціал» / В.П. Вишневський, О.М. Гаркушенко, С.І. Князєв, Д.В. Липницький,
В.Д. Чекіна; за ред. В.П. Вишневського та С.І. Князєва; НАН України,
Інститут економіки промисловості. Київ: Академперіодика, 2020. 188 с.)*

Стрімкий розвиток новітніх фізичних, хімічних, біологічних та інших проривних технологій, який формує у світі «нову нормальність», ще кілька десятиріч років тому не можна було навіть уявити. Їх упровадження у повсякденне життя трансформує людину і суспільство та безповоротно змінює успішні моделі національного розвитку.

Об'єктивні можливості використання досягнень науково-технічної революції для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у гіперзв'язаному світі залежать від здатності уряду та бізнесу збирати, передавати, обробляти та використовувати у своїй діяльності цифрові дані. Досягнення цифрової революції становлять основу Індустрії 4.0, яка трансформує гео економічну структуру світу і є важливим чинником деглобалізації. Втім її поширення не приводить до автоматичного вирішення проблем, що накопичувалися впродовж років, а залежить від особливостей техніко-технологічного, соціокультурного й інституційного середовища конкретної держави, які визначають можливості використання трансформаційного потенціалу цифровізації.

Вирішенню актуальної проблеми визначення обсягу і підвищення трансформаційного потенціалу цифровізації економіки України присвячено монографію, підготовлену в Інституті економіки промисловості НАН України в рамках цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Реконструкція економіки України: історичні виклики та модерні проекти», а також планової науково-дослідної роботи ІЕП НАН України «Напрями становлення смарт-промисловості в Україні».

Робота, що структурно складається із вступу, чотирьох основних розділів, вис-

новків, переліку використаних джерел і додатків, містить результати комплексного дослідження колективу авторів щодо особливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та їх ролі в розвитку цифрової економіки в українських реаліях.

У першому розділі акцентовано увагу на теоретичному аспекті розвитку ІКТ із виявленням світових лідерів та аутсайдерів цифровізації економіки; другий присвячено аналізу впливу ключових цифрових технологій, включаючи великі дані та блокчейн, на економічну діяльність; у третьому розділі розглянуто існуючі економіко-математичні моделі для визначення впливу процесів цифровізації на реальну економіку; у четвертому представлено підсумкові пропозиції щодо підвищення трансформаційного потенціалу цифрової економіки в Україні.

Значним здобутком авторів монографії є спроба кількісної оцінки впливу цифровізації на економічне зростання з використанням цифрових і фізичних показників досліджуваного явища, а також запропонований новий науково-методичний підхід до моделювання трансформаційного потенціалу цифрової економіки на основі побудови функцій залежності ВВП на душу населення від традиційних чинників (капіталу, праці) і розмірів цифрової економіки. Реалізація цього підходу дозволила виявити групи країн із найбільшою і найменшою віддачею від цифровізації – відповідно кластери А, В і С (до останнього віднесено Україну), що дозволило скоригувати пріоритетні напрями розбудови цифрової економіки з урахуванням національних реалій і обґрунтувати рекомендації щодо підвищення потенціалу цифровізації економіки України, у тому числі на основі розвитку національної науки у поєднанні із сучасним дигіталізованим виробництвом.

Роботу вигідно вирізняє наголос на доцільності розгляду цифровізації як інструменту розвитку, який найбільшою мірою проявляє свою ефективність у поєднанні з виробництвом, а не як панацеї від усіх соціально-економічних і управлінських проблем. Розуміння, що впровадження «цифри» не може і не повинно бути самоціллю, незважаючи на важливість даного напрямку підвищення ефективності економічної діяльності підприємств і роботи уряду, підкреслює ґрунтовність і фундаментальність виконаного дослідження.

Достатню увагу приділено теоретичному опрацюванню й авторському визначенню понять «інформаційно-комунікаційні технології» та «ІКТ-інфраструктура», необхідних для більш ґрунтовного розуміння напрямів цифрової трансформації української економіки.

Практична значущість монографії полягає в розробці першочергових заходів у сфері економічної і промислової політики, які можуть бути використані органами державної влади й управління, організаціями і підприємствами. Автори обґрунтовано наголошують на необхідності переорієнтації економічного розвитку з позицій довгострокових інтересів держави, бізнесу та населення з обов'язковим удосконаленням інституційного середовища в напрямі створення більш сприятливих умов впровадження «цифри» в національне господарство України.

Разом з тим у роботі доцільно було більше уваги приділити суперечностям розвитку процесів цифровізації та формування дигіталізованого суспільства. Як показали події, пов'язані з пандемією COVID-19,

цифрові технології поки що не є кращою альтернативою, наприклад у сфері освіти. Виникають також нові складні проблеми із захистом персональних даних і можливістю їх використання для незаконного стеження за людьми і маніпуляцій поведінкою. Важливо враховувати і глобальні наслідки цифровізації, пов'язані не тільки з гіпер-коннективістю, але і з розподілом світу на зони впливу країн (груп країн), які володіють ключовими цифровими технологіями, зокрема 5G – п'ятою генерацією мобільного зв'язку, що діє на основі телекомунікаційного стандарту зв'язку нового покоління і є критично важливим для розвитку Індустрії 4.0. Уже тепер високопосадовці США вважають, що заявка Китаю на домінування в технологіях мереж 5G (компанія Huawei) ставить під загрозу всі країни світу, адже якщо промисловий інтернет залежатиме від китайської технології, то у Китаю буде можливість позбавляти цілі країни доступу до технологій і обладнання, від яких залежать їх споживачі та індустрія¹. Однак такі самі загрози виникають, якщо монополістом будуть США.

У цілому же представлене монографічне дослідження є актуальним, своєчасним і буде цікавим читачеві. Робота характеризується наявністю оригінальних теоретичних, аналітичних, науково-методичних і практичних результатів, які будуть затребувані науковцями, викладачами, докторантами, аспірантами, студентами, фахівцями з проблем цифрової економіки та Індустрії 4.0 як в Україні, так і в інших країнах із перехідною економікою.

*Заступник директора з наукової роботи
Інституту електродинаміки НАН України
член-кореспондент НАН України
доктор технічних наук, професор*

А.Ф. Жаркін

¹ Інтерфакс-Україна (2020). Доминирование Китая в технологиях 5G станет всемирной угрозой – генпрокурор США. URL: <https://interfax.com.ua/news/telecom/639839.html> (дата звернення: 19.02.2020).